

Vergaderjaar 2011–2012

21 501-33

Raad voor Vervoer, Telecommunicatie en Energie

Nr. 354

¹ Samenstelling:

Leden: Dijkzma (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Verburg (CDA), Koopmans (CDA), Van der Ham (D66), voorzitter, Smeets (PvdA), Samsom (PvdA), Paulus Jansen (SP), ondervoorzitter, Jacobi (PvdA), Koppejan (CDA), Graus (PVV), Thieme (PvdD), Gesthuizen (SP), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Van Tongeren (GroenLinks), Ziengs (VVD), Braakhuis (GroenLinks), Gerbrands (PVV), Ladders (VVD), Van Vliet (PVV), Dijkgraaf (SGP), Schaart (VVD) en Verhoeven (D66).

Plv. leden: Jadnanansing (PvdA), Elias (VVD), Ormel (CDA), Blanksma-van den Heuvel (PvdA), Koolmees (D66), Dijkers (PvdA), Dekken (PvdA), Irrgang (SP), Groot (PvdA), Van der Werf (CDA), Tony van Dijk (PVV), Ouweland (PvdD), Van Gerven (SP), Schouten (ChristenUnie), Van Gent (GroenLinks), Leegte (VVD), Grashoff (GroenLinks), De Mos (PVV), Taverne (VVD), Van Bommel (PVV), Van der Staaij (SGP), Houwers (VVD) en Van Veldhoven (D66).

² Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Knops (CDA), voorzitter, De Roon (PVV), Jansen (SP), Voordewind (ChristenUnie), Ten Broeke (VVD), Ouweland (PvdD), Bontes (PVV), Groot (PvdA), Braakhuis (GroenLinks), Nieuwenhuizen (VVD), Schouw (D66), El Fassed (GroenLinks), Hachchi (D66), Dijkhoff (VVD) en Driessen (PVV).

Plv. leden: Irrgang (SP), Dijkgraaf (SGP), Bruins Slot (CDA), Omtzigt (CDA), Samsom (PvdA), Timmermans (PvdA), Elissen (PVV), Van Raak (SP), Wieldraaijer (PvdA), Hennis-Plasschaert (VVD), Thieme (PvdD), Hernandez (PVV), Dijkers (PvdA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Van Veldhoven (D66), Van Tongeren (GroenLinks), Pechtold (D66), Huizing (VVD), Kortenoeven (PVV), Jacobi (PvdA) en Azmani (VVD).

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 4 januari 2012

De vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie¹ en de vaste commissie voor Europese Zaken² hebben op 8 december 2011 overleg gevoerd met viceminister-president, minister Verhagen van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie over:

- **de brief van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie d.d. 02-12-2011 inzake de geannoteerde agenda voor de VTE-Raad (Telecom) d.d. 13 december 2011 (21 501-33, nr. 351);**
- **de brief van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie d.d. 14-06-2011 inzake verslag VTE-Raad (Telecom) d.d. 27 mei 2011 (21 501-33, nr. 326);**
- **de brief van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 06-09-2011 inzake het fiche richtlijn roaming regulering (22 112, nr. 1204);**
- **de brief van de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken d.d. 28-11-2011 over het fiche inzake de Verordening Europese telecommunicatie netwerken (22 112, nr. 1273).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
Van der Ham

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Knops

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
Franke

Voorzitter: Houwers
Griffier: Blacquière

Aanwezig zijn zeven leden der Kamer, te weten: Van Bommel, Braakhuis, Van Dam, Houwers, Koppejan, Schaart en Verhoeven,

en minister Verhagen van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, die vergezeld is van enkele ambtenaren van zijn ministerie.

De **voorzitter**: Ik heet de aanwezigen van harte welkom bij dit algemeen overleg over de Telecomraad van 13 december aanstaande. Ik wijs er met nadruk op dat het niet de bedoeling is dat de onderdelen die vanavond in een plenair debat aan de orde komen, tijdens dit algemeen overleg aan de orde worden gesteld. Ik stel voor, een spreektijd van vier minuten in eerste termijn te hanteren. Voorts mogen de woordvoerders één interruptie plegen in een betoog van een collega en één in het betoog van de minister.

Het woord is allereerst aan de heer Van Bommel.

De heer **Van Bommel** (PVV): Voorzitter. Ik denk dat het wel eens tijd wordt om deze Kamer in het zonnetje te zetten. Iedere partij die bij dit algemeen overleg vertegenwoordigd is, heeft stappen gezet, of het nu gaat om netneutraliteit, cookies of het waarschuwingssysteem van de VVD dat aangeeft wanneer iemand boven een bepaald bedrag komt. Dat zijn allemaal mooie dingen. Hulde daarvoor! Waar Europa vaak besluiteloos toekeek, is dit in Nederland soms ook al wetgeving. Ik ben daar echt trots op.

Ik wil me vandaag hoofdzakelijk beperken tot de roamingtarieven in de Europese landen. Een voor mij veelzeggende zin uit de brief van de minister luidt: «Als deze markt naar behoren gaat concurreren, is er op den duur geen overheidsbemoedening meer nodig. Zolang effectieve concurrentie uitblijft, zal prijsregulering echter noodzakelijk blijven om de consument te beschermen.»

Het staat er een beetje achteloos, maar dit betekent nogal wat. Vanavond praten wij in plenair verband over de Nederlandse situatie – daar gaan we nu dus niet op in – maar in Europa is er blijkbaar het besef dat de markt niet vanzelf concurreert en gaat men dus gewoon uit van bepaalde prijsafspraken qua roaming. Het staat er zomaar, maar ik vind het toch wel heel bijzonder.

Ik ken de minister als iemand die toch meestal een Europese bril op heeft. Wij hebben, zoals bekend, vaak onze reserves maar wij zijn niet tegen Europese economische samenwerking. De minister is een hartstochtelijk verdediger van Europa. Waarom vertoont hij niet hetzelfde wantrouwen of dezelfde kritische blik als het gaat om de Nederlandse situatie? Enfin, we zullen hier vanavond nog wel over spreken.

Bellen in het buitenland was en is nog steeds belachelijk duur. Het is altijd goed om te kijken wat nu daadwerkelijk de ingrediënten zijn voor een gesprek, een sms of internet via je mobiel. Dit is een mix van een piepklein beetje stroom en een piepklein beetje bandbreedte. Ik zou haast zeggen dat dit een fractie van een eurocent kost. De minister hoeft mij als ex-ondernemer niet te vertellen dat er overheadkosten en investeringen bijkomen. Dat is uiteraard het geval. Maar zelfs als je die erbij rekent, is het een markt waar behoorlijk hoge marges overblijven.

En wat zie je nu altijd bij een markt waarbij hoge marges aan de orde zijn: dat er geconcentreerd wordt op prijs. In deze markt gebeurt dat niet. Ik kom zelf uit de muziekmarkt. Wij hadden een brutomarge van 26%. Dan werden er vaak kortingen van 15 tot 20% gegeven. Dat is dus de vrije markt: een keiharde concurrentie. Ik hoor graag een reactie van de minister. Vindt hij het gebrek aan concurrentie ook niet opvallend?

Het is goed dat mevrouw Kroes de aanzet heeft gegeven tot een kostenplafond. Ik ben echter altijd wat ongeduldig. Waarom komt de extra verlaging niet per juli 2012 in plaats van juli 2014? Waarom wordt er altijd weer getreuzeld? Waarom krijgen wij altijd weer het eindeloze vergaderen van allerlei clubjes, zoals BEREC en IAC? Kan de minister niet pleiten voor een grotere doortastendheid van Europa?

Hoe zit het eigenlijk met de standaardisering van de oplaadsnoeren? Ik heb daar niets over gelezen. Volgens mij is de EU daar ook mee bezig. Kan de minister mij vertellen of er vorderingen worden gemaakt op dit gebied? Ons gezin heeft thuis zes mobiele telefoons met zes verschillende snoeren. Laten we daar ook eens iets aan doen!

Ik sluit af. Nogmaals, vanavond praten we over de Nederlandse situatie. Ik vraag in ieder geval om onze zorgen over dit dossier mee te nemen naar de raad.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Voorzitter. Ik beperk mij tot twee onderwerpen: netneutraliteit en roaming. Wij hebben ons in Nederland natuurlijk hard gemaakt voor netneutraliteit. Wij hebben dat samen met de minister gedaan – dat was ook plezierig – en we hebben resultaat geboekt. We zijn er natuurlijk trots op dat wij het tweede land ter wereld zijn dat netneutraliteit heeft weten vast te leggen in de wet. We zijn wel het eerste land van de gewone Westerse wereld. Het is belangrijk dat wij dat ook in Europa doen. Als wij een level playing field in Europa willen, moeten wij ervoor zorgen dat wij onze normen over netneutraliteit proberen over te brengen op Europa. Wij moeten niet het risico willen lopen dat Europa weer naar ons komt. Wat is de inzet van de minister in dit verband in Europa?

Gaat hij zich ervoor inzetten om onze vorm van netneutraliteit te verankeren in het Europese speelveld? Het lijkt me dat de minister dat in het kader van een level playing field moet willen.

Er wordt gesproken over een onderzoek door BEREC naar ongewenste schendingen van netneutraliteit. Heeft Nederland zelf de schendingen aangemeld? Is Nederland van mening dat Nederlandse toestanden aanleiding zijn voor extra maatregelen? Hoe verhoudt zich dit tot de Nederlandse inzet op het gebied van Europese netneutraliteit?

Ik wil nog heel kort ingaan op roaming. Het valt voor mij nog steeds niet uit te leggen waarom je, als je 2 km over de grens bent bij Noorbeek, opeens enorme tarieven gaat betalen.

Minister **Verhagen**: Zei u nu Noorwegen?

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Nee, ik zei Noorbeek. Ik dacht: ik pak een plaatsnaam die de minister als Limburger bekend moet zijn. Het is goed dat er plafonds komen. Daar zijn we natuurlijk ook voor. Maar tegelijkertijd zijn die natuurlijk nog steeds veel en veel te hoog. Wat wordt de inzet van de minister om die prijsverschillen te verkleinen? Gaan we bijvoorbeeld voorstellen om roaming gewoon binnen bundels te laten vallen? Dat lijkt me eigenlijk de juiste weg. Tegelijkertijd merk ik dat Nederland op zich officieel tegen is, maar ook op de rem trapt omwille van de uitvoerbaarheid. Ik wil graag wat toelichting daarop horen. Het kan toch niet zo zijn dat de tarieven hoog blijven omdat er een uitvoerbaarheidsprobleem is.

De heer **Koppejan** (CDA): Voorzitter. Eind oktober zijn de onderhandelars namens het Europees Parlement en het voorzitterschap van de raad het eens geworden over het radiospectrumbeleid. In het compromis is de datum van 1 januari 2013 voor het vrijgeven van de 800 MHz-spectrumband gehandhaafd. In het fiche dat de regering vorig jaar bij het voorstel schreef, werd dit als te ambitieus voor Nederland gezien. Ziet de minister dit nog steeds als te ambitieus? Hoe hard zijn de

genoemde data in het compromis? Kan dat Nederland nog in de problemen brengen? Nederland heeft belang bij een goede coördinatie van het spectrumbeleid in de EU. Wij zijn dan ook positief over het akkoord. Het CDA wil, gezien de grote opkomst van het dataverkeer en mobiele telefonie, voldoende radiospectrum reserveren voor innovatieve technieken. Harmonisatie mag echter niet leiden tot niet-gebruik van spectrum. Er mogen wat ons betreft dus zo min mogelijk restfrequenties blijven liggen. Is de minister dat met ons eens? Hoe kan dat worden voorkomen?

Dan het onderwerp roaming. De collega's hebben de hoge kosten in het buitenland voor het gebruik van mobiele telefonie en internet al genoemd. Dat is al jaren een doorn in het oog. De Commissie stelt een aantal structurele maatregelen voor om te komen tot meer concurrentie in de roamingmarkt, wat weer moet leiden tot lagere prijzen voor de consument. We staan positief tegenover de meeste maatregelen. Bij deze maatregelen wordt ervan uitgegaan dat de tariefplafonds voor consumenten vanaf 1 juli 2016 worden beëindigd. Is dat realistisch? Met de huidige verordening dacht men immers ook dat er voor slechts drie jaar maximumtarieven nodig zouden zijn. Wanneer verwacht de minister dat er op deze markt sprake zal zijn van voldoende natuurlijke concurrentie en dat die markt zichzelf kan redden? Is erin voorzien dat de maatregelen verlengd kunnen worden wanneer dat nodig mocht blijken?

De Commissie pleit daarnaast voor de mogelijkheid voor klanten om een apart roamingcontract af te sluiten bij een andere provider. Daar hebben we zo onze bedenkingen bij. Hoe praktisch uitvoerbaar is dat, zowel technisch als administratief? Hoe voorkomen we dat dit leidt tot een berg formuleren en niet-transparante rekeningen? De CDA-fractie vindt het heel belangrijk dat de informatie en communicatie van de provider naar de klant zowel actief als transparant zijn. Zo willen wij dat de provider de klant tijdig informeert wanneer deze limieten bereikt en extra moet gaan betalen. Dat vraagt dus om meer dan alleen een sms'je bij de grensovergang. Dat vraagt om een gedegen en actieve informatieverstrekking bij het bereiken van de limieten van het abonnement. De klant blijft natuurlijk eindverantwoordelijk voor zijn eigen handelen, en daarmee ook voor een te hoge rekening, maar hij moet zich daar dan wel volledig van bewust zijn en goed geïnformeerd zijn. Wil de minister zich voor dit laatste punt hard maken in Europa?

Ik kom te spreken over de netneutraliteit. Het CDA hecht zeer aan een vrij en open internet. De resultaten van het BEREC-onderzoek worden eind 2011 verwacht. Zijn de uitkomsten van dit onderzoek inmiddels al bekend? Kan de minister de uitkomsten van dit onderzoek voorzien van een kabinetsreactie en die naar de Kamer zenden? Hoe definieert de Europese Commissie nu exact netneutraliteit? Is dat op dezelfde wijze als wij die netneutraliteit interpreteren? Zo niet, kan dat consequenties hebben voor onze eigen Telecomwet?

Ik wil ten slotte nog iets zeggen over ENISA en de digitale agenda. Het gaat om onze digitale veiligheid. Wij maken ons in toenemende mate zorgen over de veiligheid op internet en op het netwerk voor mobiele telefonie. Meer en meer bekruipt ons het gevoel dat zowel burgers, als bedrijven als overheidsinstanties slecht beveiligd zijn en dat de privacy niet altijd goed gewaarborgd is. Daarom geven wij voluit steun aan het voorstel met betrekking tot de versterking en modernisering van ENISA, het Europees Agentschap voor Netwerk- en Informatiebeveiliging. Deze instantie dient een belangrijke rol te krijgen op het gebied van informatiebeveiliging van internet en mobiele telefonie in Europa. Het onderwerp digitale veiligheid moet hoge prioriteit krijgen op de digitale agenda.

De heer **Verhoeven** (D66): Voorzitter. Vandaag mag de Kamer de minister een beetje helpen met zijn inbreng in de Telecomraad van 13 december 2011. Het mag bekend zijn dat D66 een groot pleitbezorger van Europa is.

Via de kracht van Europa kan Nederland daadwerkelijk zaken veranderen. Neem nu een mooi klein voorbeeld als de oplaadstekker voor de mobiele telefonie. Deze veranderingen konden enkel door Europa worden afgedwongen, bij alle leveranciers tegelijk. Wat een mooi resultaat! Ook netneutraliteit staat op de Europese agenda. Er is heel goed nieuws op het gebied van netneutraliteit, want ook de VVD is er sinds kort een voorstander van. Ik kan er kort over zijn. Zal de minister in de raad pleiten voor het Nederlandse model? Hoe staat het met de beantwoording van de vragen van de Eerste Kamer? Zal de behandeling nog snel genoeg plaatsvinden om een inbreukprocedure te voorkomen?

De heer **Van Bommel** (PVV): Hoe vond de heer Verhoeven dan de rol van Europa bij het dossier van netneutraliteit? Was Europa daar ook echt goed bezig of zegt de heer Verhoeven: het is maar goed dat Nederland daarin het voortouw heeft genomen?

De heer **Verhoeven** (D66): Ik had gisteren een debat met de heer Bontes over auteursrechten. Hij was ook al zo argwanend over wat Europa allemaal uitspookt. Ik heb toen tegen hem gezegd: als je gelooft in Europa en je bent een zelfbewust land, dan weet je dat je Europa kunt verbeteren, dat je Europa de juiste richting op kunt sturen en dat je Europa de dingen kunt laten doen die je graag wilt. Dat zal hier ook gaan gebeuren.

De heer **Van Bommel** (PVV): Het is toch maar goed dat we autonoom nog heel veel zelf regelen. We moeten vaak eindeloos wachten op Europa. Dat levert vaak ellenlange wachttijden op, en weinig besluitvorming. Ik vind het goed dat we het in Nederland in ieder geval toch snel geregeld hebben.

De heer **Verhoeven** (D66): Dat is ook hartstikke goed dat u dat fijn vindt. Ik zeg alleen dat een zelfbewuste opstelling in Europa ertoe kan leiden dat de ideeën van Nederland de ideeën van Europa worden. Dat is een hartstikke mooie kans.

Ik vervolg mijn betoog met het onderwerp roaming. De lijn die ik uit de annotatie haal, lijkt me logisch. De nationale tarieven en de tarieven binnen de Europese Unie moeten naar elkaar toe groeien. Toch heeft ook D66 twijfels over delen van het nieuwe voorstel van de Europese Commissie. Zo moet het ontkoppelen van nationaal bellen en roaming niet leiden tot extra inspanningen van de Nederlandse consument om überhaupt bereikbaar te zijn in het buitenland. Ook moeten de zaken rond internationaal bellen niet ingewikkelder worden. Dat zou weer een negatief effect kunnen hebben op het overstapedrag. Zoals bekend, leidt minder makkelijk overstappen weer tot een slechtere positie voor de consument en een slechtere mogelijkheid om concurrentie haar werk te laten doen. D66 deelt de gedachten van het kabinet over de uitvoeringskosten. Die moeten niet te hoog zijn. Die kosten worden immers gewoon doorvertaald naar consumenten. Ik hoor hierop graag een reactie van de minister.

Ik wil ten slotte nog ingaan op de digitale agenda voor Europa. Het lijkt goed om een stimulans voor breedband te hebben, al vraagt D66 zich af hoezeer dit voor Nederland nodig is. Nederland is immers al heel ver op het gebied van breedband. Kan de minister hier een visie op geven? Tevens vindt D66 dat stimulering los moet worden gezien van modaliteit. In de stukken voor dit AO wordt de Europese Commissie geciteerd en in al deze voorbeelden wordt enkel glasvezel aangehaald. Kan de minister bevestigen dat het hier gaat om alle mogelijke varianten van breedband? Voorzitter. Ik had nog veel meer over dit onderwerp kunnen zeggen, maar ik ben helaas door mijn vier minuten heen.

De heer **Van Dam** (PvdA): Voorzitter. Ik houd het bij twee onderwerpen die op de agenda staan: roaming en netneutraliteit.

De discussie over roaming is een almaar terugkerende discussie. Al jarenlang nemen wij dezelfde positie in. Dat zal de minister niet verbazen. Als Europa zo graag één markt wil zijn, dan moet dat ook betekenen dat consumenten in heel Europa een en hetzelfde tarief betalen voor bellen of internetten via hun mobiel. Consumenten hebben dezelfde aanbieder, maar ze betalen als ze twee meter over de grens lopen ineens veel meer dan wanneer ze twee meter voor de grens blijven. Dat slaat nergens op. Als Europa aan consumenten wil uitleggen dat één markt ook voordelen heeft, dan moet zij komen tot één tarief.

De minister is iets zuiniger in zijn ambitie. Hij zegt in de geannoteerde agenda dat Nederland belang hecht aan een verdere daling van de roamingtarieven richting nationale tarieven. Ik kan vanuit hier richting Groningen rijden, maar er nooit komen. Het is op zich leuk als je tot Utrecht komt – het is een mooie stad – maar je bent dan niet in Groningen. Ik zou tegen de minister willen zeggen: ga naar Groningen, zorg ervoor dat het tarief op hetzelfde niveau uitkomt. Ik hoor graag van de minister dat dat de ambitie is, dus dat het niet de ambitie is om richting de nationale tarieven te gaan maar dat het gewoon de ambitie is om gelijk te komen met de nationale tarieven.

Ik zie in de brief van de minister wat terughoudendheid en slagen om de arm als het gaat om een aantal maatregelen die de Commissie voorstelt. Dat is allereerst het voorstel met betrekking tot de ontkoppeling. Ik snap het, want het klinkt allemaal vrij ingewikkeld. Toch voel ik me niet helemaal senang bij de toon die gebruikt wordt. Ik vind het namelijk enorm moeilijker. Ik zou eigenlijk tegen de minister willen zeggen: zoek een wat positievere en constructievere houding. We delen uiteindelijk het doel met de Europese Commissie: de consument moet niet zo benadeeld worden. Laten we dus zoeken naar de beste weg! Volgens mij is de beste weg één tarief. Maar als ontkoppeling een soortgelijk resultaat kan bewerkstelligen, laten we er dan voor zorgen dat het gaat werken.

Ik kreeg van de week weer een kenmerkend mailtje over roaming. Iemand was naar Brazilië geweest, kwam thuis en kreeg een rekening van een paar duizend euro. Ik vind dat Europese consumenten gewoon door hun provider beschermd moeten worden, waar ze zich ook ter wereld bevinden. Er moet sprake zijn van een soort automatisch plafond waar je niet overheen kunt, tenzij je daar zelf toestemming voor geeft. Dat moet niet alleen binnen Europa maar ook daarbuiten gebeuren. Het zijn Europese burgers die door hun eigen providers beschermd horen te worden. Wil de minister dat meenemen?

De heer **Koppejan** (CDA): Ik vind het wel weer een typische PvdA-benadering om te pleiten voor het van bovenaf opleggen van een beperking aan de limiet. Ik heb zelf de suggestie gedaan om providers te vragen om proactief de klant te informeren wanneer die een bepaalde limiet bereikt of bepaalde kosten overschrijdt. Dan is het aan de klant om te bepalen of hij die kosten wil maken. Dat is meer een christendemocratische gedachte.

De heer **Van Dam** (PvdA): De christendemocratische gedachte is: u krijgt de rekening van € 2500, maar u hebt er gelukkig wel een sms'je over gehad. Daar schiet je niet zoveel mee op. Het gaat erom dat dit soort rekeningen heel snel omhoog schieten. Als je alleen maar gewaarschuwd wordt, ben je vaak al te laat. De heer Koppejan kan zich verschuilen achter een ideologie dat we mensen niet te veel in bescherming moeten nemen, maar soms moet je mensen wel in bescherming nemen, omdat het niet op een andere manier kan.

De heer **Koppejan** (CDA): Dan kunnen de mensen in uw optiek dus niet meer bellen, omdat van bovenaf door de PvdA is bepaald dat zij niet meer mogen bellen omdat zij tegen zichzelf in bescherming moeten worden genomen. Wij zeggen dat mensen zelf verantwoordelijk zijn. Ik vind dat er ook een verantwoordelijkheid is voor de provider om ze te informeren als er extra kosten worden gemaakt of als een limiet wordt overschreden. Dan kan de klant zelf beslissen of hij die kosten wil maken.

De heer **Van Dam** (PvdA): Weet de heer Koppejan wel hoe dit soort apparaten werken? Het heeft namelijk helemaal niets met eigen verantwoordelijkheid te maken. Als je dat ding op je nachtkastje hebt liggen en je hebt per ongeluk je roamingstand aan staan, maakt dat ding continu verbinding. En dus vliegt je rekening omhoog. Als je een dagje op pad gaat zonder je mobiel, dan kom je 's avonds terug en heb je een sms'je. Daarin staat: dit sms'je wordt u aangeboden door het CDA. Het is om u te informeren dat uw rekening inmiddels is opgelopen tot € 2 000. Daar heb je uiteindelijk niets aan. We hebben binnen Europa wel geregeld dat er limieten zijn en dat mensen niet zomaar over die limieten heen gaan. Als iemand er toch graag overheen wil, is dat met één druk op de knop geregeld.

De **voorzitter**: Ik stel voor dat u buiten de orde van deze vergadering elkaar uitlegt hoe een telefoon werkt. Ik zie dat de heer Verhoeven nog een vraag heeft.

De heer **Verhoeven** (D66): Ik vind het echt een heel raar voorstel. Dan krijg je dus de situatie dat je gewoon niet meer kunt bellen terwijl je dat nog wel zou willen. De heer Van Dam komt ook nog met een voorbeeld dat je telefoon op je nachtkastje ligt en je een smsje krijgt terwijl je je telefoon niet bij je hebt. Maar als je telefoon op je nachtkastje ligt, dan lijkt me de kans dat je ineens sterk oplopende kosten hebt, niet zo groot. Waarom zet je dan niet gewoon je telefoon uit?

De heer **Van Dam** (PvdA): Natuurlijk had je zelf iets kunnen doen om te voorkomen dat je zo'n rekening krijgt. Maar daar kom je meestal pas achter op het moment dat je de rekening hebt ontvangen. En dat is het echte probleem. Natuurlijk zijn we allemaal zo slim om te zeggen dat wij onze telefoon en onze roaming moeten uitzetten. Maar je zult het een keer vergeten met een apparaat dat zelf data aan het binnenhalen is terwijl je net in het verkeerde land bent. Er zijn landen waar die roamingtarieven zo idioot hoog zijn dat je dan een rekening krijgt die in de duizenden euro's loopt.

Het is totaal onfatsoenlijk als een mobiel bedrijf dat zijn consumenten aandoet en vervolgens, op het moment dat overduidelijk is dat die consument dat niet bewust heeft gedaan, de consument eraan houdt om een rekening van die omvang te betalen. Daar zouden die bedrijven best iets aan kunnen doen. En als ze het uit zichzelf niet doen, waarom vragen we ze dat dan niet gewoon?

De heer **Verhoeven** (D66): De heer Van Dam komt gelukkig al een klein beetje terug van zijn keiharde plafond. Daar ben ik blij om. Ik snap heus wel de gedachte van de PvdA. Ik zie de woordvoerder van GroenLinks ook al knikken. Dat kan inderdaad gebeuren. Maar dit zijn nu wel van die voorstellen van partijen die kampioen zijn van de schrijnende gevallen. Kortom, je bedenkt een superuitzonderlijk geval en daar ga je dan eens even een hele wetgeving op baseren. Terwijl je daardoor tienduizenden mensen buitenspel zet die moeten bellen in het buitenland. Dit gaat in onze ogen te ver. Kan de heer Van Dam bevestigen dat dit een schets is van een schrijnend geval en dat dit een uitzondering is die niet de regel moet maken?

De heer **Van Dam** (PvdA): Misschien kan de minister aangeven hoe absurd het is om een plafond in te stellen op datagebruik? Ik noem maar een plafond van € 50. Misschien kan de minister daar in zijn antwoord even op ingaan? Het is namelijk niet zo absurd, want het gebeurt al. Alleen niet overal in de wereld. Misschien neemt de heer Verhoeven het wel aan van de minister.

Ik kom te spreken over netneutraliteit. Er zijn binnen Europa grofweg twee stromingen in Brussel actief. De eerste stroming is een stroming die zich niet allereerst verdiept in wat er inhoudelijk aan de hand is, maar die zich als eerste op het standpunt stelt dat Europa erover moet gaan en dat lidstaten dat niet zelf moeten doen. Die zien we helaas soms te vaak in Brussel. De tweede stroming is gelukkig een stuk verstandiger. Die zegt: wat een goed voorbeeld van Nederland, laten we dat volgen. De vraag is volgens mij wel een beetje welke stroming er gaat winnen. De brief van de minister stelt mij enigszins gerust. Ik kijk hem toch even aan. Wil hij daarover ook geruststellende woorden spreken? Zal de raad ook aan de Commissie duidelijk maken dat zij niet aan ons netneutraliteitsvoorstel moet komen? Ik hoef eigenlijk niet meer van de minister te horen dan dat.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Voorzitter. Om nog even in te haken op de laatste discussie, ik ben voor dit onderwerp «roaming buiten de EU» in het consumentenprogramma Kassa geweest. Ik heb daar ook over dit probleem gesproken. De heer Van Dam heeft wel gelijk dat als je bijvoorbeeld op Curaçao zit, je zomaar een rekening van duizenden euro's kunt krijgen. De markt heeft dat echter opgepakt. Daar is de VVD natuurlijk heel blij mee. Er zijn ook roamingbundels buiten de EU van € 59,50 waar een cap op zit en waarbij je een bericht krijgt of je wel of niet verder wilt gaan. Volgens mij is er dus een oplossing gevonden. Nog niet elke marktpartij heeft dat opgepakt, maar volgens mij zijn we er wel bijna. Het is een probleem, maar de markt pakt het zelf nu dus goed op. Ik ben eigenlijk wel verbaasd dat mijn collega's hier aan tafel de voorstellen van commissaris Kroes om ook andere providers roamingpakketten te laten aanbieden, niet zo zien zitten. Volgens mij is de consument daar nu juist bij gebaat, want het betekent absoluut lagere roamingprijzen en meer keuze. Ik begrijp dus niet zo goed waarom mijn collega's er niet voor kunnen zijn. Ik proef uit de brief van de minister dat ook hij nogal sceptisch is over het voorstel. Ik hoor graag wat meer over de nadelen, de technische details en de problemen in de uitvoerbaarheid. Volgens mij zou het juist een mooie eerste stap kunnen zijn naar een interne roamingmarkt.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Voorzitter. Ik wil een kleine correctie aanbrengen. Ik ben daar niet tegen, maar mevrouw Schaart hoort ons wel pleiten voor tarieven die in de buurt komen van of gelijk zijn aan het nationale tarief. Dat zou de VVD toch ook moeten willen. We willen toch in Europa ook kunnen innoveren, we willen toch ook digitale diensten door heel Europa kunnen afnemen, en niet tegen onmogelijke tarieven. Dat hindert de Europese innovatie op dit gebied. Ik ben heel benieuwd of de VVD het met mij eens is dat dit soort verschillen in tarieven onwenselijk zijn.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Ook de VVD zou graag een Europese roamingmarkt zien waarop in Europa ook binnenlandse tarieven worden betaald. De telecompartijen die actief zijn in Nederland hebben uiteindelijk meer roamingkosten dan partijen in het zuiden van Europa, omdat Nederlanders reislustiger zijn dan bijvoorbeeld Spanjaarden. Die komen minder deze kant op dan dat Nederlanders in de zomer naar Spanje gaan, omdat het daar toch net wat beter weer is. Misschien is dat over een jaar of vijftig wel anders, maar nu reizen Nederlanders meer richting het zuiden van Europa in plaats van andersom. Daar zou je dan wel afspraken over

moeten maken. Volgens mij zijn de partijen in Europa daar nog niet helemaal aan toe, maar het idee kan de VVD ook zeker omarmen. Daar is de consument bij gebaat.

Zoals mijn collega's hier aan tafel wel weten, is de VVD ook absoluut een voorstander van netneutraliteit, maar dan juist in Europees verband. Wij zijn dan ook heel erg benieuwd hoe de minister hier tegen aankijkt.

De heer **Van Dam** (PvdA): Gelet op de geschiedenis van het standpunt van mevrouw Schaart ben ik een beetje benauwd dat zij eigenlijk bedoelt: laat Europa het maar tegenhouden nu het ons niet gelukt is. Ik mag toch hopen dat zij, net als wij, bedoelt dat Europa van onze wet moet afblijven, dat Europa gewoon het goede voorbeeld van Nederland moet volgen en het overal in Europa moet invoeren.

Mevrouw **Schaart** (VVD): Precies, want ook de VVD is voor een open en vrij internet. Content mag niet geblokkeerd worden op je mobiele telefoon. Wij willen wel dat het dan voor iedereen in heel Europa geldt, en niet alleen voor de Nederlandse providers. De telecommarkt is een internationale markt en beperkt zich niet tot de grenzen van Nederland. De motie die onlangs is aangenomen in het Europees Parlement, kunnen wij alleen maar steunen.

Ik vervolg mijn betoog. Mijn derde punt betreft het heuglijke feit dat de universele oplader er nu bijna is. Mijn collega Toine Manders in het Europees Parlement heeft daarvoor een prachtige strijd gevoerd. Hij heeft dat in 2009 al aangekaart. Het is ontzettend mooi dat de markt dit zelf oppakt en dat het niet wordt opgelegd door enige wet- en regelgeving van onze kant of van het Europees Parlement. Wanneer denkt de minister dat alle opladers universeel zijn? Daar zullen we namelijk heel veel mensen blij mee maken.

Ik wil voorts graag iets zeggen over de Connecting Europe Facility. Ik heb daar ook al Kamervragen over gesteld. Wij zien, in tegenstelling tot mijn collega van D66, op dat gebied juist wel kansen voor Nederland. Er is namelijk 9 mld. beschikbaar voor het aanleggen van snel internet in de buitengebieden. Ook Nederland heeft buitengebieden. Er zijn maar liefst 180 000 huishoudens in Nederland die geen toegang hebben tot snel internet. Wij zien dit als een prachtige kans om dit probleem op te lossen. Hoe kan de minister ervoor zorgen dat Nederland en Nederlandse bedrijven maximaal gebruik kunnen maken van deze cofinancieringsmogelijkheid? Is de minister van plan om met andere stakeholders gezamenlijk op te trekken om het maximale hieruit te halen? Volgens het BNC-fiche heeft Nederland sterke spelers op deze markt en zullen er weinig problemen zijn om aan de cofinancieringsvereisten te voldoen. Zo kan er ook in de laatste gebieden van Nederland waar nog geen snel internet is, een duwtje in de rug gegeven worden. Dat zou voor onze economie alleen maar heel erg goed zijn.

Ik kom te spreken over het radiospectrum. Ik ben heel erg blij dat de minister heeft aangegeven dat er nu eindelijk iets gaat gebeuren aan de zendproblemen in het Noorden van het land. Ik heb tijdens een procedurevergadering al aangegeven dat ik wel heel erg benieuwd ben hoe dat bekostigd zal worden. Wellicht kunnen wij daarvoor wat gelden uit Europa krijgen.

Mijn laatste punt gaat over ENISA. Dat agentschap voor netwerk- en informatiebeveiliging bevindt zich volgens mij op Kreta. Nederland heeft zich sterk gemaakt voor samenwerking tussen ENISA en relevante autoriteiten op het gebied van de bestrijding van cybercriminaliteit en dataprotectie. Hoe komt die samenwerking eruit te zien voor Nederland? Hoe kan ENISA de Nederlandse preventieve aanpak van dit soort problemen versterken? In de geannoteerde agenda staat dat Nederland kritisch is ten opzichte van de verhoging van het budget voor ENISA in de

nieuwe meerjarenbegroting. Er wordt echter wel om nieuwe bevoegdheden gevraagd. Wat wordt hierbij de inzet?

Minister **Verhagen**: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng. Gelet op het hoge internetgebruik van de leden gedurende het debat kan ik mij voorstellen dat zij met schrik uitzien naar rekeningen wanneer zij in het buitenland hebben vertoefd. Ik ga ervan uit dat dit Kamerapparaat is, dus wie weet krijgen zij ze nooit te zien. Een normale burger krijgt ze echter wel te zien en schrikt er altijd buitengewoon van.

Ik begin met de vragen over roaming. De Europese Commissie stelt een aantal structurele maatregelen voor om de concurrentie op de roamingmarkt te vergroten. Dat is absoluut noodzakelijk. Vanaf 2014 moeten consumenten in de gelegenheid worden gesteld om een apart roamingcontract af te sluiten bij een andere provider, dus los van het contract met de nationale mobiele dienst dat men heeft en met behoud van het eigen nummer. De Commissie stelt voor om de huidige prijsplafonds voor de retailroamingtarieven per 2016 af te schaffen. Daarover bestaan verschillende opvattingen. Ik steun uiteraard de poging van de Europese Commissie om tot een structurele oplossing te komen voor de aanhoudend hoge kosten van roaming over de Europese grenzen heen. Het stellen van een prijsplafond is de meest ingrijpende vorm van marktingrijpen, waarvan je op den duur af zult moeten. Dat is op zich het uitgangspunt. Dat is ook de reden waarom de roamingregeling tijdelijk is vastgesteld. Wij moeten er wel voor zorgen dat de maatregelen die wij treffen om dit mogelijk te maken, uitvoerbaar, betaalbaar en hanteerbaar zijn voor het bedrijfsleven en voor consumenten.

Voorzitter. Ik zie dat er al een interruptie is maar ik moet nog twintig vragen over dit onderwerp beantwoorden.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik heb een kort vraagje tussendoor. Kan de minister überhaupt uitleggen waarom de prijsverschillen zo enorm zijn?

Minister **Verhagen**: Ik ben nog niet eens begonnen!

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ik vraag alleen of de minister dit wil meenemen in de beantwoording.

Minister **Verhagen**: Het simpelste antwoord op die vraag is dat een aantal mensen er heel dik aan wil verdienen. Zo simpel is het: er heel dik aan willen verdienen. Dit soort rekeningen zijn nooit gerelateerd aan de kosten; daarover hoeven wij elkaar niets wijs te maken.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Het is fijn om dat gewoon een keer bevestigd te krijgen.

Minister **Verhagen**: Prima, maar ik dacht dat u dat zelf ook al bedacht had.

De heer **Braakhuis** (GroenLinks): Ja, maar ik wilde het u zo graag horen zeggen.

Minister **Verhagen**: Ik zeg dus dat een prijsplafond, ook gelet op het feit dat de tarieven de pan uit rijzen, een maatregel is die je alleen treft als het inderdaad de pan uit rijst. Het rees de pan uit; vandaar dat wij prijsplafonds stellen. Dat is de meest ingrijpende vorm. Wij zullen er op den duur van af moeten via maatregelen die wat mij betreft uitvoerbaar, hanteerbaar en betaalbaar zijn voor het bedrijfsleven en voor consumenten. Ze moeten natuurlijk met name het gewenste effect hebben op de markt, namelijk een drastische reductie van de roamingtarieven. Ik ben

het geheel eens met de Kamer dat die uiteindelijk zouden moeten dalen richting nationale tarieven. Ik zal mij er in de onderhandelingen dus voor inzetten dat er oog is voor de betaalbaarheid en de uitvoerbaarheid en dat er garanties worden ingebouwd ten aanzien van de gebruiksvriendelijkheid voor de consument. Het gaat dan om nummerbehoud, betrouwbaarheid van het netwerk en de mogelijkheid om eenvoudig over te stappen. Ik zet er daarnaast op in om de prijsplafonds niet zomaar af te schaffen in 2016 als wij niet de zekerheid hebben dat de structurele maatregelen die wij hebben getroffen daadwerkelijk effect sorteren. Tot de heer Koppejan en de heer Van Bommel, die hier specifiek naar vroegen, zeg ik dat als er geen maatregelen zijn die dat kunnen garanderen, het plafond wat mij betreft gewoon in stand blijft.

Het zal de heer Van Dam deugd doen dat ik het eens ben met zijn ambitieniveau dat wij naar echt concurrerende tarieven moeten. Wij moeten dus niet alleen richting die tarieven; uiteindelijk zullen wij naar die tarieven moeten.

De heer Koppejan heeft gevraagd of wij de termijn kunnen verlengen. Dat is wel mijn inzet. Daarom heb ik ook gezegd dat het plafond indien nodig wordt gehandhaafd. De verordening gaat nu uit van afschaffing in 2016. Ik wil dat niet. Ik wil dat de plafonds alleen worden afgeschaft als daadwerkelijk sprake is van concurrentie en prijsverlaging. De prijs is namelijk veel te hoog, zo zeg ik tot de heer Braakhuis. Wij zetten er dus op in dat de datum uit de verordening wordt geschrapt zodat wij straks niet op stel en sprong een nieuwe regeling hoeven te treffen als de maatregelen die wij in de tussentijd hebben genomen, niet blijken te werken. Normaal gesproken zetten ze er altijd een datum op om wat meer druk op het proces te krijgen, maar ik vind dit een omgekeerde situatie.

In de eerste termijn van de Kamer ontstond een discussie tussen de heer Van Dam en de heer Koppejan. De heer Koppejan vroeg om een sms'je als men over zijn bundel heen gaat. De heer Van Dam zei dat het eigenlijk gewoon afgelopen moet zijn met dit soort rekeningen, dus dat het bij een bepaald maximum stopt. Mevrouw Schaart verwees naar de praktijk dat sommige providers dit al doen. Eigenlijk kan ik ze alle drie geruststellen; dat is het leuke ervan. Zo zie je maar weer dat Europa toch veel goeds brengt, zo zeg ik tot de heer Van Bommel. De verordening voorziet in een verplicht plafond van € 50 voor dataroaming in het buitenland. Dat is dus niet bellen en sms'en maar dataloading. De operator wordt verplicht om de consument te informeren – zo komen wij in de richting van de heer Koppejan – als dit plafond is bereikt. De consument kan dan zelf echter zeggen: doe mij nog maar een bundeltje van € 50. Zo gaat het werken, dus eigenlijk worden alle leden van de commissie bediend. De consument heeft zelf de keuze om er weer een bundel van € 50 naast te zetten voor zijn data. Als hij niet reageert, wordt het geblok. Dat gaat weer in de richting van de heer Van Dam. De Commissie heeft de heren Koppejan en Van Dam dus tot elkaar gebracht. Wij zullen dat steunen.

De heer **Van Dam** (PvdA): Misschien heb ik het niet goed, maar dit geldt toch alleen binnen de EU? Als een klant van een in de EU gevestigd bedrijf naar een bestemming buiten de EU gaat, geldt het plafond dan ook?

Minister **Verhagen**: Het is internationaal. Het geldt wel voor Europese providers.

De heer **Van Dam** (PvdA): Het maakt dus niet uit waar je als klant bent?

Minister **Verhagen**: Het maakt volgens de verordening niet uit waar je bent. Het maakt niet uit of ik nu naar Brazilië ga of naar België. Het gaat om Europese operators. Als je bij KPN, Vodafone of T-Mobile zit – om de drie even te noemen – dan krijg je het signaal dat je over de € 50 heen

bent. Ik weet niet hoe ze dat in de Tweede Kamer regelen voor buitenlandse reizen, maar dat merken we dan wel weer.

De heer **Van Dam** (PvdA): Dat weet ik niet, maar als je als Europeaan naar Rio de Janeiro gaat of naar Peking of naar Moskou, want Moskou is vrij berucht ...

Minister **Verhagen**: Als je een Europees abonnement bij een Europese provider hebt dan krijg je dat door. Ik zie dat mevrouw Schaart het hiermee niet eens is. Volgens haar gold het in eerste instantie nu al wel en was de regulering dus niet nodig. Nu zegt zij dat het niet waar is?

Mevrouw **Schaart** (VVD): Het staat niet in de verordening. Ik wil toch duidelijkheid scheppen op dit vlak. Er is geen wet- en regelgeving voor dat die cap wordt gegeven. Die wordt wel binnen EU-verband gegeven aan Europese telecomoperators, maar dat geldt niet buiten de EU. Ik heb dat zelf al aangegeven. In het programma Kassa heb ik hierover gesproken. Er zijn zelfs al operators die buiten de EU dezelfde redenering hanteren.

Minister **Verhagen**: Het gaat over de verordening waarover wij nu spreken en niet over uw optreden in Kassa. Het gaat niet over de huidige praktijk, maar over de verordening die nu voorligt en waarover wij een discussie voeren. De Kamer wil toe naar een systeem dat niet alleen in België maar ook in Brazilië werkt. De verordening voorziet in een verplichting voor de Europese providers om de consument te informeren als hij het plafond van € 50 bereikt. Op basis van de keuze van de klant kan dat plafond weer worden verhoogd als hij er behoefte aan heeft om door te gaan met mailen.

De **voorzitter**: De heer Verhoeven heeft ook een interruptie. Ik had mevrouw Schaart eerst het woord gegeven omdat ik de indruk had dat zij werd aangesproken door de minister.

De heer **Verhoeven** (D66): Uitstekend dat u eerst het woord gaf aan mevrouw Schaart, voorzitter, want zij heeft iets gezegd waarop de minister gereageerd heeft waardoor mijn interruptie niet meer nodig is.

De **voorzitter**: Kijk eens aan. Dan houdt u nog een interruptie tegoed. De minister vervolgt zijn betoog.

Minister **Verhagen**: Voorzitter. De PVV-fractie heeft een wat meer technische vraag gesteld, die eigenlijk een meer technische variant is van de vraag van de heer Braakhuis. Ik had de meer «down to earth»-redenering dat mensen te veel geld in hun zak willen steken voor de diensten die zij leveren. De prijzen zijn inderdaad veel te hoog. Dat komt met name doordat de markt nu niet goed werkt. De Commissie wil met haar voorstel dit probleem aanpakken. Dat doet zij niet per 2014, zoals werd gesuggereerd, maar per 1 juli 2012 via prijsplafonds die in fases verder worden verlaagd. Dat beleid is nu overigens al gaande en gaat dus niet in per 2014. Er komt een nieuw plafond voor dataroaming per 1 juli 2012 dat pas wordt afgeschaft als de structurele maatregelen werkelijk effect hebben. Er komt een aparte roamingbundel. Wij streven ernaar om dat te realiseren per 2014. Dat heeft ook te maken met het moeten realiseren van nummerbehoud en dat soort zaken. Ik kom te spreken over de netneutraliteit. De Kamer staat daar terecht bij stil, gelet op de discussie die hierover eerder in Nederland is gevoerd. In de conclusies die wij zullen aannemen over netneutraliteit, benadrukken wij het belang van netneutraliteit en van het behoud van het open en neutrale karakter van het internet. De Commissie wordt opgeroepen om te bezien of er op basis van het onderzoek van de Europese toezichthouder

BEREC nadere maatregelen of richtsnoeren nodig zijn om netneutraliteit te garanderen. Ik ondersteun die oproep uiteraard van harte. Die is ook volledig in lijn met onze inzet dat het open en neutrale karakter van internet wordt behouden. Op basis van het feitenonderzoek van BEREC moet worden gezien of en waar er schendingen van netneutraliteit zijn geweest die mogelijk grond zijn voor verdergaande maatregelen. Nederland is op verzoek van de Kamer al verder gegaan door de netneutraliteit zeer nadrukkelijk te borgen in het wetsvoorstel telecommunicatiewet, dat nu in de Eerste Kamer voorligt. De heer Verhoeven vroeg vreemd genoeg aan mij wanneer de behandeling daarvan is. Ik ga niet over de agenda van de Kamer, zoals de heer Verhoeven weet, noch die van de Eerste Kamer noch die van de Tweede Kamer. Beide Kamers hebben wat dat betreft een gelijkwaardige positie. De Eerste Kamer bepaalt dus zelf haar dagorde en het moment van behandeling. Ik zie de uitspraak van de heer Verhoeven als een ondersteuning om de wetgeving zo snel mogelijk in Nederland te kunnen toepassen. Zijn collega's aan de overzijde hebben dat ongetwijfeld gehoord. Om de heer Van Dam gerust te stellen: de inzet van Nederland in deze discussie is dat de Europese Commissie niet tornt aan de maatregelen die wij in dit wetsvoorstel hebben geformuleerd.

Gevraagd is of de Nederlandse regering het Nederlandse model zal inbrengen in de Europese discussie. Wij moeten er eerst voor zorgen dat het voorstel wordt aanvaard in de Eerste Kamer. Ik ben onder andere ingehuurd om het met kracht van argumenten te verdedigen in de Eerste Kamer. Daarnaast zal de Commissie op basis van het onderzoek van BEREC naar problemen in de praktijk gezien of nadere maatregelen of richtsnoeren nodig zijn om de netneutraliteit te garanderen. De uitkomsten van dat onderzoek zullen wij in ieder geval moeten afwachten. Daarna zal ik bezien of de richting die de Europese Commissie straks kiest, iets betekent voor de Nederlandse wetgeving. Vanwege het belang van netneutraliteit hebben wij hier niet op willen wachten. Ik erken met de Kamer dat een gelijk speelveld in de Europese Unie van belang is voor de operators. Ik zal mij daarvoor inzetten in EU-verband. Ik stel voorop dat ik, zonder de uitkomsten van het BEREC-onderzoek te kennen, er vooralsnog van uitga dat ons model het beste is.

De heer Koppejan en de heer Verhoeven hebben gevraagd om een kabinetsreactie op de uitkomsten van het onderzoek. Die resultaten zouden overigens aan het einde van dit jaar beschikbaar zijn, maar dat wordt nu begin 2012. Het onderzoek is dus iets vertraagd. Ik zal uiteraard goed kijken naar de uitkomsten en zal de Kamer via de geannoteerde agenda's voor deze raad erover informeren. Dat lijkt mij het makkelijkst. Op basis daarvan kunnen wij bezien welke stappen wij moeten zetten in de richting van de Europese Commissie.

De heer Koppejan heeft gevraagd of de Europese Commissie dezelfde definitie van netneutraliteit hanteert als Nederland. Ja, dat doet zij. De doelstelling is ook dezelfde: een vrij en open internet. De discussie gaat over de in te zetten instrumenten. Daar waar Eurocommissaris Kroes ageerde ten opzichte van Nederland in relatie tot het wetsvoorstel, was dat gekoppeld aan de instrumenten die wij inzetten. Zij vond dat wij daarmee vooruitliepen op de uitkomsten, enzovoorts. Ook bij de Europese Commissie wordt dus het belang onderkend dat de consument diensten en toepassingen naar zijn keuze moet kunnen gebruiken. De Europese Commissie kijkt op basis van het onderzoek hoe ernstig de schendingen zijn en zal aan de hand daarvan bezien welke instrumenten in haar ogen proportioneel zijn. Tot de heer Braakhuis zeg ik dat ook Nederland schendingen heeft ingebracht in de Europese discussie om handen en voeten te geven aan dit onderzoek.

Voorzitter. Enkele leden hebben stilgestaan bij het radiospectrum. In deze raad zullen wij in principe een politiek akkoord bereiken over het radiospectrum. De uiteindelijke tekst die op tafel ligt, biedt in vergelijking

met het voorstel van de Commissie meer ruimte om rekening te houden met nationale omstandigheden. Wij vinden dat op zich positief. De datum voor het vrijmaken van digitaal dividend is vastgesteld op 1 januari 2013. Tot de heer Koppejan zeg ik dat Nederland daaraan probleemloos kan voldoen, mede gelet op de wetgeving die op dat punt is gemaakt. Op verzoek van het Europees Parlement is opgenomen dat alles in het werk wordt gesteld om uiterlijk in 2015 ten minste 1 200 MHz aan spectrum te reserveren voor mobiel internet. Gezien het toenemende gebruik van mobiel breedband in onze samenleving moeten wij natuurlijk oog hebben voor de toenemende behoefte in het spectrum voor dit element. Tegelijkertijd moeten wij rekening houden met de verschillende uitgangspunten en behoeften in lidstaten. In Nederland zou door de aanwezigheid van veel draadgebonden infrastructuur de vraag naar het spectrum voor mobiel breedband wel eens minder kunnen zijn dan in andere EU-landen. Je moet in principe dus zoeken naar alternatieve vormen van harmonisatie, zoals het vaststellen van keuzebanden en zachte vormen van organisatie. Het voordeel hiervan is dat niet iedere lidstaat hoeft mee te doen met het harmoniseren als er in dat land geen behoefte is aan extra spectrum voor mobiele telefonie. Ik wil dat niet al van tevoren opleggen aan een land als het daaraan geen behoefte heeft. Dit punt heeft al de aandacht van de Commissie. Ik ben het dus eens met de heer Koppejan dat wij moeten zien te voorkomen dat het spectrum onbenut blijft door te vergaande harmonisatie of regulering. Dan zijn er restfrequenties en daar hebben wij uiteindelijk ook niets aan. Ik kom bij de overige vragen die zijn gesteld. De heer Verhoeven wil de stimulering los zien van modaliteit, dus niet alleen glasvezel. Ik neem aan dat hij refereert aan het nieuwe fonds dat de Commissie heeft voorgesteld, de Connecting Europe Facility.

De heer **Verhoeven** (D66): Uiteraard, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik onderbreek u kort. De heer Van Dam heeft laten weten dat hij naar een andere vergadering moet. Hij vertrekt niet uit een gebrek aan belangstelling maar vanwege andere verplichtingen.

Minister **Verhagen**: Ik denk dat ik inmiddels adequaat heb geantwoord op de vragen die de heer Van Dam mij had gesteld.

De **voorzitter**: Hij verlaat tevreden het pand!

Minister **Verhagen**: Mooi. Toch roep ik hem op om nog heel even te wachten, want er komt een correctie. Mij is inmiddels gebleken dat mevrouw Schaart gelijk heeft. De roamingafspraken in de verordening gelden alleen voor Europese operators voor het gebruik binnen Europa. Voor het gebruik buiten Europa moeten wij afspraken maken met niet-Europese partners. Gelet op deze discussie zal ik mij daar hartstochtelijk voor inzetten. Dat zal dan met name via de OESO en de Internationale Telecommunicatie-unie moeten. Mevrouw Schaart, ik ben u zeer erkentelijk; niet alleen voor uw interruptie maar ook voor uw wijsheid.

De heer **Verhoeven** (D66): Ik ben de minister wel wat minder erkentelijk. Hij schrapt nu ongeveer vijf zesde van de plekken ter wereld waar het geregeld leek te zijn, met een pennenstreek weg. De informatie was dus niet geheel juist. Laten wij ervoor zorgen – daartoe roep ik de minister echt op – dat het wel waar gaat worden.

Minister **Verhagen**: Ik heb toegezegd dat ik mij daarvoor zal inzetten. Ik heb niet ten aanzien van ieder land dezelfde middelen. Ik noem een land als China. Misschien gaat u ook nog eens naar Iran. Wij moeten dit dus via de geëigende kanalen doen. Dat doen wij dus via de OESO en de ITU.

De heer **Verhoeven** (D66): Prima. Ik zou het prettig vinden als de minister ons elke keer als wij hierover praten, dan wel in een voorbereidend AO dan wel op andere momenten, op de hoogte stelt van de voortgang. Dat hoeft niet elke keer schriftelijk, want ik weet dat dat allemaal veel te veel gedoe is. Toch moet de Kamer hierin worden meegenomen, want ik vind dat iemand die vanuit Denemarken naar Rio de Janeiro gaat dezelfde behandeling moet krijgen als iemand die vanuit Denemarken naar Zuid-Spanje gaat.

Minister **Verhagen**: In principe is dat zo, althans: ik ben dat met u eens.

De heer **Verhoeven** (D66): Dat is heel mooi.

Minister **Verhagen**: Voorzitter. Ik ben het – alweer! – eens met de heer Verhoeven dat het uitgangspunt bij de Connecting Europe Facility zou moeten zijn dat er een optimale, snelle en betrouwbare infrastructuur tot stand komt, ongeacht of dit door middel van glasvezel, kabel of anderszins wordt bereikt. De Europese Unie heeft doelstellingen vastgelegd voor breedband: 100% toegang, 50% minimale snelheid en 30 Mb/s. Het fonds zal projecten meefinancieren die hieraan een bijdrage leveren zonder uitspraken te doen over de technologie die ervoor wordt gebruikt. Wij zullen hierop toezien bij de onderhandelingen over dit voorstel.

Gevraagd is hoe het staat met de gestandaardiseerde oplader. Ik heb in de brief van 2 december de Kamer nader hierover geïnformeerd. Misschien is de heer Verhoeven de enige die deze brief al had gelezen, want hij heeft hierover als enige geen vragen gesteld. Bij de geannoteerde agenda voor de VTE-raad heb ik de Kamer erover geïnformeerd. Verschillende grote mobiele telefoonproducenten en -operators hebben zich eraan gecommitteerd om vanaf 1 januari 2012 universele opladers op de markt te brengen. Dat is vastgelegd in een memorandum of understanding (MoU) op Europees niveau. De verwachting is dus dat de universele oplader volgend jaar een grote vlucht zal nemen. Ik hoop dat dit ook gaat gelden voor de iPhone! Op Europees niveau is de afspraak nu in ieder geval in een MoU gemaakt.

Mevrouw Schaart heeft gevraagd naar de stand van zaken met betrekking tot de ontvangstproblematiek in Noord-Nederland en met name naar de kosten. Ik heb de Kamer op 17 november geïnformeerd over de voortgang. Er was toen begonnen met het herstel van de betonnen toren te Smilde. Plannen voor de herbouw van de zendmast worden nu uitgewerkt. Ik heb tevens gemeld dat betrokken partijen daarnaast de mogelijkheid hebben verkend van het plaatsen van een tijdelijke mast van 200 meter ter overbrugging van de periode van herbouw van «Smilde». Afgelopen week heeft onder leiding van het Agentschap Telecom een gesprek plaatsgevonden tussen Alticom, NOVEC en de zenderaanbieders om beide routes – de herbouw en de tijdelijke mast – gedetailleerd uit te werken. De komende twee weken zullen de technische specificaties worden beoordeeld op met name doorlooptijd en haalbaarheid. Ook de mogelijkheid om de herbouw van «Smilde» te versnellen wordt daarin meegenomen. Ik zal de Kamer dus nog net voor het reces kunnen informeren over het gekozen traject, de doorlooptijd en de financiële consequenties waarnaar mevrouw Schaart specifiek vroeg.

Mevrouw Schaart heeft tevens gevraagd hoe het zit met het optimaal benutten van de Europese gelden inzake het bereik van de plattelandsgebieden. Er is het voorstel voor de Connecting Europe Facility. Dat is vanaf 2014. Voorgesteld wordt om 9,2 mld. beschikbaar te stellen voor de uitrol van breedband in de niet-rendabele gebieden, vooral de rurale omgeving. Dat fonds is overigens nu nog onderdeel van de bredere discussie over de meerjarige financiële kaders. Onder andere de partij van mevrouw Schaart is er een hartstochtelijk voorstander van om die zo beperkt

mogelijk te houden. Zij is het meest expliciet over de noodzaak om ook op Europees niveau te bezuinigen. Nederland heeft sowieso een kritische insteek ten aanzien van de begroting. Als dit fonds er komt, zal Nederland uiteraard de mogelijkheden voor financiering actief onder de aandacht brengen van relevante partijen. Als het fonds er komt, zullen wij ons er actief voor inzetten dat het ook wordt gebruikt voor de Nederlandse rurale gebieden.

Mevrouw Schaart heeft ook gevraagd hoe ik de kosten van ENISA in de hand houd. Ook hier geldt dat wij, gelet op de beperkte middelen, efficiënt moeten omgaan met de Europese begroting. Wij verwelkomen de versterking. Pan-Europese samenwerking wordt steeds belangrijker, juist ook op ICT-terrein. In de uitgebrachte Nationale Cyber Security Strategie, maar ook in mijn eigen Digitale Agenda wordt dat benadrukt. Het agentschap heeft momenteel een jaarbudget van 8 mln. met een inzet van 44 fte's. Op zich is het dus een Europees orgaan van beperkte omvang. Enige versterking ligt, gezien de toename van taken, wel in de rede. Het budget blijft tot 2014 vrijwel ongewijzigd. Het beschikbaar komen van extra middelen hangt ook weer af van het nieuwe meerjarige financiële kader. Daar kun je je verdeling maken. Wij willen daar nu niet op vooruitlopen omdat wij de discussie dan overvoeren. Gelet op het feit dat iedere lidstaat fors moet bezuinigen om de overheidsfinanciën op orde te houden, ligt het natuurlijk niet voor de hand dat het Europese budget de pan uit rijst. Veiligheid, zeker ook in cyberspace, is echter een belangrijk onderdeel van het kabinetsbeleid. Dat er een grotere Europese rol wordt voorzien, ook in dit kader, is dus voor de hand liggend. Ook de heer Koppejan heeft hiernaar gevraagd.

De heer Koppejan heeft gezegd zich zorgen te maken over de digitale veiligheid, ook in relatie tot de ontwikkelingen. Ik vind dat hij hier terecht aandacht voor vraagt. Zowel binnen de digitale agenda van Europa via ENISA als in mijn eigen Digitale Agenda wordt hieraan veel aandacht besteed. Ik houd de vinger aan de pols, zoals ook te lezen zal zijn in de digitale implementatieagenda die ik de Kamer binnenkort toestuur. Ook die komt, zoals ik eerder al heb toegezegd, nog voor het reces. Wij zullen dan op dit element ingaan.

Voorzitter. Ik meen hiermee de vragen te hebben beantwoord.

De voorzitter: Dank u wel. Mij is gebleken dat er geen behoefte bestaat aan een tweede termijn.

Ik heb een drietal toezeggingen genoteerd.

- De minister zal de Kamer via de geannoteerde agenda's voor de Telecomraad informeren over de vorderingen en de inhoud van het onderzoek door BEREC over de netneutraliteit.
- De minister zal de Kamer via de geannoteerde agenda's voor de Telecomraad informeren over de ontwikkelingen op het gebied van roamingkosten buiten de Europese Unie.
- De minister zal de Kamer voor het kerstreces informeren over de zendmastproblematiek in het Noorden van het land en daarbij ingaan op het traject, de doorlooptijd en de financiële consequenties.